

EURÓPSKY KVALIFIKAČNÝ RÁMEC – VÝZVY A PRÍLEŽITOSTI PRE VZDELÁVANIE SOCIÁLNYCH PRACOVNÍKOV A PRACOVNÍČOK

TOMKA MILAN – HROZENSKÁ MARTINA

Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Abstrakt

Odporúčanie o vytvorení Európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie je jedným z konkrétnych výsledkov pracovného programu Európskej komisie „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“. Je nástrojom, ktorý vychádza z potreby rozvoja a uznávania kvalifikácií občanov jednotlivých členských štátov Európskej únie. Z pohľadu vzdelávateľov v sociálnej práci otvára priestor pre redefinovanie profilu absolventov sociálnej práce na jednotlivých stupňoch štúdia, čo je významné aj pre ďalší proces komplexnej akreditácie vysokých škôl. Jasne definované vedomosti, zručnosti a kompetencie predznamenávajú aj potrebu istej zmeny paradigmy vzdelávania v sociálnej práci. V príspevku autori ponúkajú vlastný koncept inovovaného profilu absolventov sociálnej práce v obsahu i spôsobe vzdelávania.

Kľúčové slová

Európsky kvalifikačný rámec. Profil absolventa. Sociálna práca.

Abstract

Recommendation on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning is one of the concrete results of the Education and Training 2010 work programme of the European Commission. It is an instrument which arises from the need for development and recognition of professional qualifications of citizens of the individual EU Member States. From a social work educators' point of view, it provides a space for redefining social work graduates' profile in particular stages of study, which is also important for further process of complex accreditation of universities. Clearly defined knowledge, skills and competences as well foreshadow the need for a certain shift of learning paradigm in social work. In this paper, authors offer their own concept of innovated social work graduates' profile in terms of both content and manner of education.

Key words

European Qualification Framework. Graduate Profile. Social work.

Úvod

Európsky kvalifikačný rámec pre celoživotné vzdelávanie (EKR, angl. EQF) je technickým nástrojom, ktorého všeobecným cieľom je zvyšovať prehľadnosť kvalifikácií a tým pomáhať členským štátom Európskej únie, občanom, zamestnávateľom a poskytovateľom vzdelávania a odbornej prípravy porovnávať kvalifikácie medzi rôznymi systémami vzdelávania a odbornej prípravy v rámci Európskej únie. Európsky kvalifikačný rámec prináša (po prvýkrát) súbor referenčných úrovní založený na výstupoch vzdelávania. Takto definované referenčné úrovne prenášajú dôraz z tradičného prístupu, ktorý preferuje vzdelávacie vstupy (napr. dĺžku vzdelávania, typ inštitúcie), na dôraz na vzdelávacie výstupy – tzv. learning outcomes. Základným prvkom Európskeho kvalifikačného rámca je súbor ôsmich referenčných úrovní, ktoré opisujú, čo študent vie, chápe a dokáže spraviť, bez ohľadu na systém, v ktorom danú kvalifikáciu získal. Je to nástroj na podporu celoživotného vzdelávania, ktorý zahŕňa všeobecné vzdelávanie a vzdelávanie dospelých, odborné vzdelávanie a prípravu, ako aj vyššie vzdelávanie. Osem úrovní pokrýva celý rozsah kvalifikácií od ukončenia povinného vzdelania po najvyššiu úroveň akademického a profesijného alebo odborného vzdelávania a prípravy. Európsky kvalifikačný rámec je dobrovoľný nástroj, ktorý neobsahuje žiadne právne záväzky. Jeho konečný úspech a jeho

efektívne uplatnenie v rámci Európskeho vzdelávacieho priestoru bude v prvom rade závisieť od ochoty spolupracovať zo strany všetkých zainteresovaných aktérov.

1. Základná charakteristika Európskeho kvalifikačného rámca

V Lisabone v marci 2000 bol pre Európsku úniu stanovený nový strategický cieľ pre ďalšie desaťročie – vybudovať najkonkurencieschopnejšiu a najdynamickejšiu sa rozvíjajúcu ekonomiku založenú na vedomostiach, s väčšou sociálnou súdržnosťou a s vyššou mierou zamestnanosti. Hlavné ciele v oblasti vzdelávania smerovali k zvýšeniu kvality ľudského potenciálu a boli úzko prepojené s cieľmi v oblasti zamestnanosti a sociálnej kohézie (Návrh implementácie Európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie v podmienkach SR, 2012).

Európsky kvalifikačný rámec vychádza z potreby ďalšieho rozvoja a uznávania vedomostí, zručností a kompetencií občanov jednotlivých členských štátov Európskej únie, ktoré majú zjednodušiť uznávanie kvalifikácií a tým uľahčiť ich mobilitu v oblasti vzdelávania a pracovného trhu, s osobitným zreteľom na dlhodobo nezamestnaných, ťažko zamestnateľných, alebo u tzv. neistých foriem zamestnávania.

Európsky kvalifikačný rámec umožní porovnávať a uznávať kvalifikácie získané v jednotlivých európskych systémoch vzdelávania a odbornej prípravy, od základných, cez stredné až po najvyššie (vysoké školy, univerzity). Sleduje dva hlavné ciele: podporiť mobilitu pracovnej sily a sprístupniť celoživotné vzdelávanie širokej verejnosti. Týmto spôsobom napomáha jednotlivcom v procese zvyšovania ich kvalifikácie v inej európskej krajine, ale aj zamestnávateľom a pracujúcim lepšie sa orientovať a porozumieť získaným kvalifikáciám pri zmene zamestnania a uznání dosiahnutej kvalifikácie v zahraničí. Systém Európskeho kvalifikačného rámca sa týka okrem všeobecného, odborného a vysokoškolského vzdelávania aj vzdelávania dospelých a všetkých ďalších typov vzdelávania. Konečným cieľom je lepšie prispôbenie systémov vzdelávania a odbornej prípravy požiadavkám spoločnosti a ekonomiky založenej na vedomostiach.

Jadrom Európskeho kvalifikačného rámca je osem referenčných úrovní, ktoré zodpovedajú všetkým stupňom dosiahnutého vzdelania a popisujú, čo jednotliviec vie, čomu rozumie a čo je schopný urobiť bez ohľadu na to, ako získal svoju kvalifikáciu. Referenčné úrovne rozlišujú tri druhy vzdelávacích výsledkov – vedomosti, zručnosti a kompetencie. Kvalitatívne vyjadrenie vzdelávacích výsledkov na príslušných úrovniach opisuje to, čo jednotliviec vie, ovláda a je schopný vykonávať. Ide o metarámec umožňujúci definovať vzťahy medzi kvalifikačnými rámcami na úrovni štátov a sektorov. Okrem toho má umožniť transparentnosť na európskej úrovni. Európsky kvalifikačný rámec neopisuje špecifické kvalifikácie alebo kompetencie jednotlivca. Deskriptory Európskeho kvalifikačného rámca plne integrujú dublinské deskriptory a sú s nimi zlučiteľné.

Tabuľka 1: Príklad úpravy požiadaviek zodpovedajúcich 6. stupňu EKR

	<i>vedomosti</i>	<i>zručnosti</i>	<i>kompetencie</i>
ÚROVEŇ 6	pokročilé vedomosti v oblasti práce alebo štúdia vrátane kritického chápania teórií a zásad	pokročilé zručnosti preukazujúce zvládnutie a zmysel pre inováciu, požadované na riešenie zložitých a nepredvídateľných problémov v špecializovanej oblasti práce alebo štúdia	riadiť zložité technické alebo odborné činnosti alebo projekty, niesť zodpovednosť za rozhodovanie v nepredvídateľnom kontexte práce alebo štúdia, niesť zodpovednosť za riadenie odborného rozvoja jednotlivcov a skupín

Tým, že Európsky kvalifikačný rámec kladie dôraz na výsledky vzdelávania, znamená podporu lepšieho prepojenia medzi potrebami trhu práce (v oblasti vedomostí, zručností a kompetencií) a ustanoveniami v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy v rámci formálneho vzdelávania. Zároveň zjednodušuje uznávanie neformálneho a informálneho vzdelávania, ako aj presun a využitie kvalifikácií v rôznych krajinách a systémoch vzdelávania a odbornej prípravy. Stanovením spoločného referenčného bodu bude Európsky kvalifikačný rámec naznačovať, ako možno kombinovať vzdelávacie výstupy z rôznych prostredí, z formálneho štúdia alebo práce, zároveň z rôznych krajín, a rovnako môže prispieť k zníženiu bariér medzi poskytovateľmi vzdelávania a odbornej prípravy, napr. medzi vysokoškolským vzdelávaním a odborným vzdelávaním, ktoré sa neraz ocitá vo vzájomnej izolácii. Filozofia je nasmerovaná k podpore postupu, umožňujúcemu učiacim vyhnúť sa opakovane absolvovať identickú výučbu.

1.1. Dôvody hovoriace v prospech zmeny

Nosným princípom Európskeho kvalifikačného rámca je prepojiť vzdelávanie, odbornú prípravu a zamestnanosť. Z toho vyplýva potreba reflexie potrieb a požiadaviek praxe. V mesiaci september 2011 bolo na Slovensku úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny vykazovaných štatistikami 4188 absolventov s dosiahnutým vysokoškolským stupňom vzdelania v oblasti: Spoločenské vedy, náuky a služby. Celkový počet absolventov v tejto oblasti vzdelávania, evidovaných na úradoch práce v Slovenskej republike, bol v septembri 2011 18506 osôb. Konkrétne zo spomínaných 4188 vysokoškolákov bolo 940 bakalárov, 3244 magistrov a 4 doktorandi.

Tabuľka 2: Evidencia uchádzačov o zamestnanie – september 2011

Skupina študijných odborov: Spoločenské vedy, náuky a služby	18506 uchádzačov o zamestnanie	z toho 4188 vysokoškolákov	z toho 940 bakalárov 3244 magistrov 4 doktorandi
--	-----------------------------------	----------------------------------	---

Zdroj: Absolventská štatistika, 2011

Z prehľadu o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie (UoZ) absolventov škôl podľa stupňa študijného odboru a doby evidencie bolo v jednotlivých regiónoch Slovenska evidovaných spolu 4188 osôb, nasledovne:

Tabuľka 3: Počty uchádzačov o vzdelanie s VŠ vzdelaním podľa regiónov

Región	Bc.	Mgr.	PhD.	
Bratislavský	66	306	0	
Trnavský	105	303	0	
Trenčiansky	122	313	0	
Nitriansky	84	416	0	
Žilinský	139	395	2	
Banskobystrický	101	321	0	
Prešovský	169	675	1	
Košický	154	515	1	
SPOLU	940	3244	4	4188

Zdroj: Absolventská štatistika, 2011

Tabuľka 4: Iné²⁵ skupiny odborov (september 2011)

<i>Skupina odborov</i>	<i>Počet UoZ spolu</i>	<i>Počet UoZ (s VŠ vzdelaním)</i>
<i>Prírodné vedy</i>	<i>431</i>	<i>431</i>
<i>Technické vedy a náuky</i>	<i>11811</i>	<i>1339</i>
<i>Lekárske a farmaceutické vedy</i>	<i>865</i>	<i>338</i>
<i>Vedy a náuky o kultúre a umení</i>	<i>849</i>	<i>172</i>
<i>SPOLU</i>	<i>13956</i>	<i>2280</i>

Zdroj: Absolventská štatistika, 2011

V publikácii Inštitútu hospodárskej politiky Spájame vysoké školy s trhom práce (Palko, Kleštincová, Nebeský, 2011) je ponúknutých niekoľko zaujímavých myšlienok a zistení:

Len necelé dve tretiny absolventov získavajú prvé pracovné uplatnenie vo vyštudovanom (44,4 %) alebo príbuznom (15,9 %) odbore. U tretiny vysokoškolsky vzdelaných mladých ľudí vyžaduje prvé pracovné miesto len stredoškolské vzdelanie (31,4 %). Takýto stav svedčí jednoznačne o disproporcii medzi štruktúrou študijných odborov, dopytom po vysokoškolskom vzdelaní a potrebami trhu práce a nedostatočnej spätnej väzbe medzi vysokými školami a zamestnávateľmi (Zvalová 2009, s. 16-17 IN. Palko, Kleštincová, Nebeský, 2011). Podľa Srnánkovej a Hrušovskej tri štvrtiny absolventov pracujú na pozícii vyžadujúcej vysokoškolské vzdelanie, no len polovica sa uplatňuje vo vlastnom odbore. Tento kritický stav ďalej dopĺňa skutočnosť, že ostatná štvrtina absolventov vysokých škôl je dokonca zamestnaná na pozícii vhodnej pre kandidáta so stredoškolským vzdelaním (Srnánková a Hrušovská 2009, s. 35-36 IN. Palko, Kleštincová, Nebeský, 2011).

Ďalším dôležitým bodom je problematickosť hľadania si adekvátneho uplatnenia pre bakalárov. Bakalári vstupujúcich na trh práce sú spravidla odsúvaní na pozície vhodné aj pre stredoškolsky vzdelaných kandidátov. Obdobné problémy s nedostatočným docenením diplomu boli identifikované aj pri skúmaní rozdielov v uplatniteľnosti absolventov dennej a externej formy štúdia. Externé štúdium je všeobecne považované za menej kvalitné ako denné (Palko, Kleštincová, Nebeský, 2011).

Najväčší súlad s vyštudovaným odborom prieskum Ústavu informácií a prognóz školstva podľa očakávaní konštatoval u absolventov medicíny a technických odborov (Srnánková a Hrušovská 2009, s. 36 IN. Palko, Kleštincová, Nebeský, 2011). Naopak najväčšie deformácie a prijímanie pracovných pozícií vyžadujúcich nižšie vzdelanie nastáva u absolventov bakalárskeho stupňa externej formy štúdia, poľnohospodárskych a kultúrnych vied. Z hľadiska porovnania poradia podľa indexu zamestnávateľov a poradia podľa záujmu o štúdium sú spoločenské vedy v prípade zamestnávateľov na pozícii 4, v prípade záujemcov o štúdium resp. podľa záujmu o štúdium sú spoločenské vedy na pozícii 5. (Palko, Kleštincová, Nebeský, 2011). Vysokoškolský diplom sám o sebe nie je zárukou kariérneho postupu, pokiaľ nereprezentuje výnimočnosť kvalít jeho držiteľa v porovnaní s konkurentmi na trhu práce. Ako zdôrazňujú Koucký a Zelenka (2008), užitočnosť diplomu pre zlepšenie šancí na rýchle nájdenie zaujímavejšej a dobre ohodnotenej práce je limitovaná okrem iného počtom a kvalitou ďalších vysokoškolsky vzdelaných kandidátov. Slovenským paradoxom je práve to, že hoci majú politici tendenciu poukazovať na zaostávanie v medzinárodných porovnaníach vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva, kvalita nášho vysokého školstva utrpela nezvratné škody v dôsledku nekontrolovaného masového počtu študentov (Palko, Kleštincová, Nebeský, 2011). Snaha o vyrovnanie priemerného počtu vysokoškolsky vzdelaných ľudí s priemerom štátov Európskej únie, ktorá je zároveň potencovaná nastaveným systémom financovania vysokých škôl, primárne podľa počtu študentov a ďalších

²⁵ okrem skupiny odborov Spoločenské vedy, náuky a služby

kvantitatívnych parametrov, prispieva k deformáciám trhu vzdelávania. Súčasný stav je tak často kritizovaný nielen vo vnútri systému vzdelávania, ale aj zvonka, najmä prostredníctvom médií.²⁶

Príprava Národného kvalifikačného rámca (NKR) bude prebiehať paralelne s tvorbou Národnej sústavy kvalifikácií (NSK), pričom ju chápeme ako verejne prístupný register všetkých úplných aj čiastkových kvalifikácií rozlišovaných v Slovenskej republike. Národná sústava povolání je ucelený informačný systém opisu štandardných nárokov trhu práce na jednotlivé pracovné miesta. Zároveň tvorí základný systémový rámec pre tvorbu národnej sústavy kvalifikácií. Národná sústava kvalifikácií a národný kvalifikačný rámec sú v súčasnosti (prvý polrok 2012) v štádiu tvorby a napĺňania.

V prílohe k vyhláške č. 516/2011 Z. z., ktorou sa vydáva štatistická klasifikácia zamestnaní SK ISCO-08 účinná od 10.1.2012 a ktorá nahradila predtým platnú klasifikáciu KZAM 2010, nachádzame kategorizáciu povolání v oblasti 2635 Špecialisti v oblasti sociálnej práce a poradenstva:

2635001	Sociálny poradca
2635002	Manželský a rodinný poradca
2635003	Špecialista na výkon opatrení sociálno-právnej ochrany detí
2635004	Špecialista sociálnej kurately pre dospelých
2635005	Špecialista sociálnej kurately pre deti
2635006	Špecialista sprostredkovania náhradnej rodinnej starostlivosti
2635007	Špecialista tvorby a vykonávania programov sociálnej pomoci
2635008	Metodik v oblasti sociálnej starostlivosti
2635009	Posudkový sociálny pracovník
2635010	Špecialista v zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a v sociálnych službách
2635011	Špecialista pre marginalizované skupiny obyvateľstva
2635012	Špecialista samosprávy pre sociálne služby
2635999	Špecialista v oblasti sociálnej práce a poradenstva inde neuvedený

Vo vyhláške Štatistického úradu z 28.3.2011 č. 114/2011, ktorou sa vydáva štatistická klasifikácia odborov vzdelávania, táto len veľmi voľne korešponduje s vyššie uvedenou oblasťou sociálnej práce a poradenstva. Ich prehľad uvádzame nižšie.

7561 7 00	sociálna práca /Bc/
7561 7 01	sociálna práca – misijná a charitatívna práca /Bc/
7561 7 04	sociálna práca – sociálna a misijná práca v rómskych komunitách /Bc/
7561 7 05	sociálna práca – sociálna práca v rómskej komunite /Bc/
7561 7 06	sociálna práca – charitatívna a sociálna služba /Bc/
7561 7 08	sociálna práca – sociálna a misijná práca /Bc/
7561 7 09	sociálna práca – sociálna a misijná práca s rómskou komunitou /Bc/
7561 7 10	sociálna práca – sociálna a misijná práca v rómskej komunite /Bc/
7561 7 11	sociálna práca – formácia a vedenie spoločenstiev /Bc/
7561 7 12	sociálna práca – náuka o rodine /Bc/
7561 7 14	sociálna práca – sociálna práca so zameraním na sociálno-zdravotnú starostlivosť o seniorov Bc/
7561 7 16	sociálna práca – sociálna práca v zdravotníctve /Bc/
7561 7 19	sociálna práca – sociálna práca so zameraním na rómsku komunitu /Bc/
7561 8 01	sociálna práca – misijná a charitatívna práca
7561 8 02	sociálna práca – sociálna politika a sociálne poradenstvo
7561 8 03	sociálna práca – sociálna práca so zameraním na misijnú a charitatívnu prácu
7561 8 04	sociálna práca – sociálna a misijná práca v rómskych komunitách
7561 8 05	sociálna práca – sociálna práca v rómskej komunite

²⁶ Vybrané správy za posledné dva aprílové týždne 2012: *Ako zomierajú univerzity* (23.04.2012; Pravda; s. 35); *Prísnejšie hodnotenie vyskych škôl* (21.04.2012; Televízna stanica STV 1; Správy STV; 19.00; por. 3/25; HUSÁROVÁ Veronika); *Zvažuje obmedzenie počtu študentov* (20.04.2012; Televízna stanica Markíza); *Minister školstva chce skvalitniť vzdelávanie* (19.04.2012; Rozhlasová stanica Slovensko); *Dve univerzity majú prísť o titul* (18.04.2012; Hospodárske noviny; s. 6); *Zrno a plevy* (18.04.2012; Pravda; s. 38); *Až 14 škôl má prísť o titul univerzity* (17.04.2012; www.pravda.sk); *Biznis s diplomovkami* (09.04.2012; Televízna stanica Markíza)

7561 8 06 sociálna práca – charitatívna a sociálna služba
7561 8 07 sociálna práca – sociálna práca so zameraním na poradenstvo
7561 8 12 sociálna práca – náuka o rodine
7561 8 13 sociálna práca – aplikovaná sociálna práca
7561 8 15 sociálna práca – riadenie a organizácia sociálnych služieb
7561 9 00 sociálna práca
7563 7 00 sociálne služby a poradenstvo /Bc/
7563 7 03 sociálne služby a poradenstvo – sociálne a misijné služby v rómskych komunitách /Bc/
7563 8 00 sociálne služby a poradenstvo

Ak zoberieme do úvahy, že sociálna práca je vo vyhláske Štatistického úradu z 28.3.2011 č. 114/2011 zaradená medzi pedagogickými vedami, opäť nachádzame rozdiel, tentokrát v porovnaní so sústavou študijných odborov Slovenskej republiky vydanej rozhodnutím Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 2090/2002-sekr. zo dňa 16. decembra 2002 v znení neskorších rozhodnutí Ministerstva školstva Slovenskej republiky, kde je definovaná ako odbor 3.1.14 v sústave 3.1 Spoločenských a behaviorálnych vied (pozn. Pedagogické vedy sú zaradené v kategórii 1. a 1.1).

Aj z tohto uhla pohľadu sa ukazuje, že tvorba Národného kvalifikačného rámca nadväzujúceho na Európsky kvalifikačný rámec a následne tvorba Národnej sústavy povolání a Národnej sústavy kvalifikácií, obdobne ako tento proces prebiehal v Českej republike od r. 2007, môže do procesu súladu systému povolání a kvalifikácií na jednej strane a obsahu vzdelávania na strane druhej, vniesť veľa podnetov, ale hlavne riešení.

Filozofia Európskeho kvalifikačného rámca, počty uchádzačov o zamestnanie zo spoločensko-vedných odborov nesúlad odborného a vysokoškolského vzdelávania s požiadavkami trhu práce poskytujú priestor pre prehodnotenie vzdelávania aj v sociálnej práci. Vychádzajúc z Opisu odboru v Sústave študijných odborov z februára 2003 vnímame potrebu revidovania tohto materiálu, a to tak na úrovni jasného vymedzenia vo vzťahu k príbuzným odborom, ako aj na úrovni vedomostí, zručností a kompetencií, ktorými by mal sociálny pracovník/pracovníčka disponovať. Vychádzajúc z Európskeho kvalifikačného rámca a inšpirujúc sa skúsenosťami z Českej republiky, pohľad na kvalifikovaného absolventa bakalárskeho stupňa môže byť aj prostredníctvom hodnotenia osvojenia si tzv. mäkkých kompetencií:

1. Efektívna komunikácia
2. Kooperácia (spolupráca)
3. Kreativita
4. Flexibilita
5. Uspokojovanie zákazníckych potrieb
6. Výkonnosť
7. Samostatnosť
8. Riešenie problémov
9. Plánovanie a organizovanie práce
10. Celoživotné učenie
11. Aktívny prístup
12. Objavovanie a orientácia v informáciách
13. Vedenie ľudí
14. Ovplyvňovanie ostatných (Mäkké kompetence, 2012).

Posudzovanie ich zvládnutia na primeranej úrovni by malo byť súčasťou štúdia, spoločne s definovaním minimálnej úrovne ich zvládnutia (napríklad pre bc. stupeň min. úroveň 3). Ako príklad uvádzame evaluačné kritériá pre hodnotenie mäkkej kompetencie “schopnosť riešiť problémy” v nasledovných stupňoch hodnotenia.

Úroveň 0

- nedokáže rozpoznať problémy alebo ich ignoruje
  - vyhýba sa riešeniu problémov, je pasívny
  - nevie nájsť a definovať podstatu problémov
- Úroveň 1**
- púšťa sa do problémov, keď má istotu, že pozná cestu k správanému riešeniu
  - spravidla potrebuje pomoc druhých
  - podstatu ľahko identifikuje iba u jednoduchších problémov
  - systematicky je schopný riešiť iba jednoduchšie problémy
  - kreatívny je iba veľmi výnimočne
- Úroveň 2**
- samostatne rieši jednoduchšie problémy
  - riešenie komplikovanejších problémov býva nesystematické cez to, že sa mu darí definovať podstatu
  - je pre neho obtiažne aplikovať teoretické poznatky v praxi
  - snaží sa využívať svoju intuíciu a kreativitu
- Úroveň 3**
- pristupuje k riešeniu problémov aktívne a samostatne
  - dokáže nájsť a definovať podstatu aj u zložitejších problémov
  - dokáže problém štruktúrovať a systematicky riešiť a do budúcnosti im predchádzať
  - vie skĺbiť analytické a kreatívne myslenie
  - v prípade potreby dokáže riešiť problém tímovo
- Úroveň 4**
- dokáže definovať príčiny a následky problému
  - využíva ako analytické, tak kreatívne myslenie
  - dokáže posúdiť, kedy si problém žiada individuálny prístup a kedy tímovú spoluprácu
  - podporuje motivujúce prostredie pre riešenie problémov
  - vie pracovať s prioritami
  - je schopný podieľať sa na tvorbe štandardov, ktorými predchádza vzniku problémov
- Úroveň 5**
- ako samostatné, tak tímovej riešenie problémov je mu úplne vlastné, je schopný viesť riešiteľské tímy
  - na základe svojich skúseností sa spolieha na svoju intuíciu, využíva kreatívne myslenie
  - vytvára motivujúce prostredie pre riešenie problémov
  - je schopný vytvárať alebo sa podieľať na tvorbe štandardov, ktorými predchádza vzniku problémov
  - dokáže prekonávať predsudky a stereotypy myslenia
(Měkké kompetence, 2012)

Zmena filozofie a nazerania na absolventa sociálnej práce bude založená na výstupoch štúdia v súlade s EKR, na spolupráci vzdelávateľov v sociálnej práci s posunom akcentu k ďalšiemu a celoživotnému vzdelávaniu.

Pri reflexii súčasných kritických východísk pre túto zmenu vnímame spektrum problémov širšie:

- málo peňazí na vedu a výskum (cca 0,5 % HDP);
- financovanie škôl predovšetkým podľa kvantitatívnych a scientometrických kritérií;
- masovosť vysokoškolského štúdia (za 20 rokov takmer trojnásobok študentov);
- podmienka pôsobiť na VŠ na ustanovený týždenný pracovný čas (t.j. 1.0 úväzok = „užitočný učiteľ“ pre školu);
- izolácia výskumných tímov (peniaze na pracovisko s vedúcim projektu).

S novou intenzitou preto nastoľujeme otázky odbornej prípravy a hodnotenia študentov sociálnej práce:

- aktualizácia opisu odboru 3.1.14 sociálna práca ako východiskového dokumentu pre tvorbu vzdelávacích programov na vysokých školách;

- efektívny výkon odbornej praxe (reálna pracovná skúsenosť umožňujúca napr. preukazovanie získanej praxe u zamestnávateľov, adekvátnosť kreditového hodnotenia odbornej praxe, výkon supervízie, hodnotenie a finančné ohodnotenie sprievodcov praxe, supervízorov, recipročné mechanizmy škôl a pracovísk praxe);
- kontext teoretického a praktického vzdelávania (prednášky vs. cvičenia, semináre, výcviky, projektová činnosť, samostatná práca – redefinovanie didaktiky sociálnej práce);
- stanovenie evaluačných kritérií pre hodnotenie nielen teoretickej, ale aj praktickej pripravenosti študenta s jasnou spätnou väzbou (hodnotenie odbornej praxe, hodnotenie v rámci výcvikových programov? – nastavenie min. štandardu?);
- akcentovanie ďalšieho a celoživotného vzdelávania ako nástroja pre udržanie a ďalší rozvoj spektra požadovaných – vedomostí – zručností – kompetencií.

V návaznosti na Európsky kvalifikačný rámec možno povedať, že ide o príležitosť posilnenia statusu absolventa, v našom prípade špecificky absolventa sociálnej práce, ako odborníka kompetentného na riešenie úloh spojených s disfunkciou jednotlivca, rodiny či skupiny vo vzťahu k prostrediu, v ktorom žije, resp. žijú. Masívny pokles záujmu o štúdium sociálnej práce je indikátorom zmeny, ale nielen v rovine nutného prispôsobenia sa nižšiemu záujmu zo strany študentov, ale aj ako príležitosť zmeniť paradigmu vo vzdelávaní s dôrazom na kvalitu komplexne definovaných výstupov.

Záver

Potvrdzujeme závery z 5. Konferencie Dni sociálnej práce konanej v septembri 2011 v Prahe, kedy záujem vzdelávateľov by sa mal orientovať na formovanie a pozitívne ovplyvňovanie študentov a študentiek sociálnej práce, aby si osvojili široké spektrum vedomostí, zručností a kompetencií, nielen parciálnych častí profesie a vybraných problémov, ako sa to deje v prípade fragmentácie sociálnej práce. Naopak, priestor pre možnosti špecializácie a ďalšieho prenikania do podstaty problémov špecifického charakteru a možnosti ich riešenia sa otvára v postgraduálnom vzdelávaní. Na všetkých úrovniach (bakalár, magister, doktorand) a v rámci pregraduálneho a postgraduálneho vzdelávania zdôrazňujeme možnosti ďalšieho učenia. Takto pripraveného absolventa možno reálne a úspešne konfrontovať s požiadavkami profesionálneho výkonu povolania.

Literatúra:

- Absolventská štatistika o počte a štruktúre uchádzačov o zamestnanie absolventov škôl. September 2011. [online]. 2011. Dostupné na: http://www.upsvar.sk/statistiky/nezamestnanost-absolventi-statistiky/2011.html?page_id=99082. [Citované 20.04.2012]
- Európske spoločenstvá, 2008. *Výklad európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie*. [online]. 2008. Dostupné na: <http://europa.eu>. [Citované dňa: 20.04.].
- Európske spoločenstvá, 2009. *Európsky kvalifikačný rámec*. ISBN 978-92-79-08489-8. doi 10.2766/28316 *Návrh implementácie EKR pre celoživotné vzdelávanie v podmienkach SR, 2012*, [online] Dostupné na: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/EUZAL/VaOP2010/implementacia_EKR.pdf. [Citované dňa: 12.04.2012].
- Měkké kompetence [online]. 2012. Dostupné na: <http://kompetence.nsp.cz/mekkeKompetence.aspx>. [Citované dňa: 15.05.2012].
- Palko, Kleštincová, Nebeský, 2011. *Spájame vysoké školy s trhom práce*. [online]. 2011. Dostupné na: <http://www.ihp.sk/analyzy/IHP-Analyza%20-%20Spajame%20VS%20s%20TP.pdf>. [Citované dňa: 20.04.].
- Príloha k vyhláške č. 516/2011 Z. z. *Štatistická klasifikácia zamestnaní SK ISCO-08*.

Kontakt:

Doc. PhDr. Milan Tomka, PhD.

PhDr. Martina Hrozenská, PhD.

Katedra sociálnej práce a sociálnych vied

Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Kraskova 1, 94974 Nitra

Slovensko

Tel: +421 37 6408 767

E-mail: mtomka@ukf.sk, mhrozenska@ukf.sk